

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Az Értesítő feladatai. Irta: Hajnal Jakab. — A kérdés. Irta: Schön József. — A gyermeki lélek megfigyelése. Irta: Nagy József. — A phonomimikáról Irta: Csukási Ilona. — Szemle. — Egyesületi élet. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetés.

Az Értesítő feladatai.

A jelen számmal lapunk XXVI. kötete fejeződik be. Most, midőn ez újabb kötetet is nyugodt lélekkel bocsátjuk olvasóink bírálata alá, megragadjuk az alkalmat és lapunk s az abban lefektetett szellemi munkásságunknak évi mérlegét adjuk, valamint rámutatunk az „Értesítő” jövő feladataira is; nyugodt lélekkel, mert meg vagyunk győződve, hogy lapunk színvonala nem süllyedt, tartalma legalább is oly becses, mint a megelőző köteteké.

Az Értesítőnkben megjelent jobbnál jobb dolgozatok mind jeleseink tollából eredtek, eszményi céljainkat szolgálva első sorban a tanítók önművelődését segítették elő. Nem egy üdvös javaslatunk és a hozzáfűzött eszmecsere célozta felekezeti tanügyünk javítását is. Nem egy cikkünk, mely törekvéseinket, céljainkat és feladatainkat ismertette, lelkesített, buzdított és fennen hangoztatta az összetartás éltető erejét és így egyesületünk prosperálásához járult hozzá. Ez rövid szavakban Értesítőnk szellemi mérlege az 1901. évben.

És a tőke? Jobbjaink elismerése az, melylyel ezek lapunk szerkesztőségét az utolsó időben oly bőven elhalmozták és mely elismerésnek jó része — mint osztalék — derék munkatársainkat illeti meg. Fogadjak tiszteletdíj gyanánt a mi elismerésünket is, melyet szives készséggel, hálás érzelmekkel utalványozunk ki részökre.

De vessünk egy pillantást a jövőre is. Melyek legyenek vezérlő elveink ezen a lap szerkesztésében? Elég-e, ha a mult nyomdokait követve, mi is a véletlentől teszszük függővé a lap tartalmát, amint az legtöbbször történt, és a terv nélkül beküldött cikkek közül csak a relativ legjobbat válogatjuk ki? Nem kötelességünk-e ellenkezőleg előre, tervszerűen megállapítani, hogy mely kérdések foglalkoztassanak bennünket és mely témák felett értekezzenek munkatársaink?

Kérdésben a felelet. Első és legfontosabb kötelességünknek tartjuk épen a tervszerűséget, a céltudatosságot. Lapunk első sorban tanügyi lap és mint

ilyen céljainak legfontosabbika, hogy a tanítóság paedagógiai tudását kibővítsé, szakbeli ismeretkörét kiegészítse. A gyermeknevelés tudománya még távolról sem állapotott meg. Igaz, hogy korunk a paedagógia terén nagyszabásu eszmékkal, mélyreható változásokkal nem lep meg, de azért a részletkérdésekben e tudomány minden ága folytonos haladást és fejlődést mutat fel. A zsidó tanító hazánkban mindig a paedagógiailag képzett, művelt tanítókhöz tartozott; törekvéseiben mindig az elsők között szerepelt. Feladatunk ezért a neveléstudomány fejlődését folytonos figyelemmel kísérve, olvasóinkat mindenről tájékozni, mi e téren széles e világon haladás számba megyen.

Minden új eszmét, minden új tapasztalatot lapunk hasábjain megbeszélés tárgyává fogunk tenni; így kartársaink minden haladást megismerhetnek és minden újabb teoriát a gyakorlatban kipróbálhatnak majd.

Az „*Ertesítő*“ egyszersmind hazánk egyetlen izraelita felekezeti tanügyi lapja is. Mint ilyen még nagyobb feladatok megoldásában kell közreműködnie. Felekezetünk sajátos állapota miatt a vallásoktatás kérdése, a zsidó gyermekek vallásos nevelésének ügye, — mely felekezeti ügyeink között a legvitálisabb, — még távolról sincs megoldva, sőt most inkább vár megoldásra, mint valaha.

Korunkban a vallásos nevelés majdnem egészen az iskola feladata lett. E nehéz és fontos feladat megoldásában mindnyájunknak közre kell működnünk, mert ezen kérdés helyes és jó megoldásától függ egyszersmind a zsidó felekezeti iskola léte is. Természetes tehát, hogy lapunk mindig szívesen fog hozzájárulni e kérdés tisztázásához, sőt feladatai közé számítja e nagyszabásu problema megoldását.

Nemkülömben szívesen nyitunk tért oly cikkeknek is, melyek a héber nyelv tanításának kérdését beszélik meg. A héber nyelvtanítás anyaga, didaktikája és egyöntetősége állandó figyelmünk tárgya legyen és úgy látszik, hogy nekünk magunknak, és csakis magunknak, kell e téren is rendet csinálnunk.

Nem hunyhatunk szemet azon tény felett sem, hogy a zsidó iskolák mindinkább tért veszítenek, hogy folyton több azon községek száma, melyekben felekezeti iskola nincsen és melyekben ennek feladatait a hitoktatás akarja megoldani. Fontos kérdés ez is, napról-napra sürgetőbb, mert mihamar bekövetkezik az az idő, hogy gondolkoznunk kell arról, mi történjék akkor, ha a felekezetnélküli iskola győzedelmeskedik és a zsidó iskola bezárja kapuit. Mi jöjjön majd ennek helyébe, hogy a „Thora“ feledésbe ne menjen, az a „Thora“, mely a zsidóságnak éltető szelleme?

Lapunk egyszersmind egyesületünk közlönye is és mint ilyen világos és tiszta képet kell nyújtania mindarról, ami a központban történik és hogy melyek a vezetőség tervei. Lapunk ezért mindenkor tolmácsa lesz a vezetőség politikájának, hű képe az egyesületi munkásságnak, hogy ez úton is buzdítsa és lelkesítse olvasóinkat céljaink szolgálatában a további kitartásra.

Ilyennek látjuk lapunk jövőjét. Ami a multban jó volt, azt továbbra is megtartjuk; új terveinket pedig igyekszünk megvalósítani, hogy olvasóink megelégedését kivívjuk, és hogy tervszerűséggel és céltudatosan működhesünk közre a hazai tanügy és különösen felekezeti tanügyünk fejlesztésében.

Hajnal Jakab.

A k é r d é s.

A kérdésnek paedagógiai nagy jelentőségét ismeri minden művelt tanító. Ha itt mégis szólok róla, arra a jogosultságot abban keresem, hogy én a *kérdés*-ről, a Szentírás kérdezési módjából levont alapelvek szerint akarok beszélni. Minthogy pedig elismert dolog, hogy a Szentírás nyelvezete, gondolatmenete, kifejezése módja a legművészebb, a mit eddig alkottak, azért a reá való hivatkozás megfelel a lélektani alapon nyugvó paedagógia minden követelményének, akárcsak egy mostan élő legnagyobb tekintély adná meg az útmutatást.

Nézzük meg először is, mi indíthatja a tanítót arra, hogy kérdést intézzen tanítványához.

Szerintem ötféle indító ok lehet:

1. A tanító meg akar tudni valamit a gyermektől, amit csak a gyermek tudhat, a tanító pedig a maga tudásából és ismereteiből nem tudhatja. (Pl. Hány éves vagy? Hol laktok? stb. stb.)

2. A tanító tud valamit, és a gyermek is tudja vagy tudnia kellene, de a tanító csak azért kérdezi, hogy a gyermeknek alkalmat adjon annak bebizonyítására, hogy tudja, vagy hogy nem tudja.

Ezen kérdések vonatkozhatnak a feladott leczkékre, a szerzett ismeretekre; de vonatkozhatnak az erkölcsi érzelmekre is; pl. a tanító látta, hogy tanítványa vágott a késsel az élő fa kérgén és meg akar róla győződni, hogy tanítványa beismeri-e?

3. A tanító felvet egy kérdést, de előre tudja, hogy tanítványa nem tudhat rá feleletet adni és ő meg is akarja neki mondani, hanem előbb kérdést vet fel, hogy a tanulók érdeklődését felkeltse. Pl. Miért esnek a nap sugarai mindig függőlegesen az egyenlítőre?

4. A tanító tud valamit, de a gyermek is tudja; mivel pedig a tanító a gyermek ezen tudására valami sarkigazságot akar felépíteni, azért kérdést intéz a tanítványhoz, hogy az mondja el, mintegy kifejezést adva, hogy ő ezen nyilatkozatán nem változtat. Péld. a tanító kérdezi a tanítványtól: mennyi $6 + 3$, azután: mennyi $3 + 6$; most ennek alapján kifejti, hogy az összeadásnál akár alulról felfelé számítja az egyeseket, vagy tizedeket, vagy százásokat, akár pedig fölülről lefelé: az egyre megy.

5. Van kérdés, mely feddésnek felel meg. Pl. Miért nem tartod a tollat helyesen?

Hogy mind ez öt fajta kérdésre találunk példát a Szentírásban, azt talán nem is kellene megírnom, de idézem azokat a teljesség kedvéért. Jákob kérdezi a kutnál összegyűlt pásztorokat: „Testvéreim, hová valók vagytok?” Genes. 29. fejj. 4. v. *וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מַאי אַתֶּם?*

Faraó kérdezi Jákobtól: Mennyi élted éveinek napjai? (Azaz: Hány éves vagy?) Genes. 47. fejj. 8. v. *וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יַעֲקֹב כַּמָּה יָמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ?*

Józsua kérdezi Achántól: „Fiam, ugyan tedd meg az Örökkévaló Izrael Istenének dicsőségére, add meg Neki a hálát és mondd meg nekem, mit csináltál? El ne tagad előlem!” Józsua 7. fejj. 19. v. *וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-עֶבֶן בְּנֵי שִׁים-נָא כְבוֹד לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתָנִינוּ תוֹדָה וְהִגַּד נָא לִי מַה עָשִׂיתָ? אֵל תִּכְחַד מִמֶּנִּי*

*

Jeremiás mondja: „Szólt hozzám az Örökkévaló Jósijáhu király idejében: Látod, mit mivel a hitehagyott Jisráél?” Jerem. 3. fejezet. 6. vers.
 ויאמר ה' אלי בימי יאשיהו המלך הראית אשר עשתה משבה ישראל?
 Isten kérdezi Mózesről: „Mi van a kezében?” Exod. 4. fejezet. 2. v.
 ויאמר אליו ה' מזה בידך?

Hisz Isten úgy is tudta, hogy bot van a kezében; de annak beigazolására, hogy Isten, mint a világ alkotója, mint teremtő és gazda a maga akarata szerint változtathat a teremtett dolgokon, tehát, hogy ő mindenható, kívánta, hogy Mózes jelentse ki nyíltan, hogy *bot* van a kezében, tehát életelen tárgy, a miből az Alkotó élő lényt fog alkotni.

Lábán kérdezi Jákobtól: „Miért loptad el istenemet?” Genes. 31. f. 30. v.
 למה גנבת את אלהי?

A kérdéseknek az indító okok szerint való fentebbi beosztásával a kérdések *fajait* állapítottuk meg.

Most a kérdések módszerét fogjuk keresni.

Mindenekelőtt figyeljük meg, hogy a Szentírás nem *kérdezi* a kérdést, hanem *mondja*. Még ott is, a hol a שאל (kérdés) igét használja, ott is לאמר (mondván) igehatározóval hozza kapcsolatba. Az első állításomra nézve, hogy t. i. a Szentírás a kérdést nem kérdezi, hanem mondja, a fent már idézett verseken kívül még számtalan verset idézhetnék; de hiszen minden tanítónak keze ügyébe esik a Szentírás, megnézheti maga; a második állításra, hogy a Szentírás a שאל igét mindig az אמר igével köti össze, csak egy pár példát idézek: „Ha találkozik veled Eszáv testvérem és kérdezi tőled, mondván.” Genes. 32. f. 18. v. ושאלך לאמר „És kérdezi Jákob és mondá: Ugyan közöld nevedet.” Genes. 32. f. 30. v. וישאל יעקב ויאמר „És kérdezi tőle a férfi, mondván: Mit keresel?” Genes. 37. f. 15. v. וישאלהו האיש ראמר. A biblia mind a 24 könyvében talán 2 versnél sincs több, a hol pusztán שאל igére következik a kérdés.

És mit akarok ezen nyelvténnyel bizonyítani? Minő következtetést belőle levonni? Azt, hogy a tanítónak a kérdést el kell *mondania*, *beszélnie* kell és nem csupán kérdő szokat hangoztatni. Csak a מה זאת? kérdezi: az együgyü, tudatlan tanító teszi fel így a kérdést: *Mi ez?* A mívelt, az ügyes tanító így kérdez: „Talán nem egyezik bele a nő, hogy utánam jöjjön, (hogy engem kövessen), visszavihetem-e a fiadat azon országba, melyből te kiköltöztél?” Genes. 24. fej. 5. v. Vagy: „Kicsoda az a férfiú ott, a ki felénk tart a mezőn?” Genes. 24. f. 65. v. Vagy: „Miféle dolog ez, a mit te ezen néppel teszel? Miért ülsz egyedül te és a nép rajtad áll reggeltől estig?” Exodus 18. fej. 14. v.

„És a feddés napján mit fogtok tenni és ha pusztulás távolból jön? Kihez fogtok segítségért menekülni és hol fogjátok hagyni dicsőségteket?” Jesájáh (Ezájás) 10. fej. 3. v.

Tehát szabatos, világos beszédben kell a kérdést feltenni.

Még megjegyzem, hogy a „kérdés” mint *beszéd* nem csupán a Szentírásban, hanem a Szentírás után következő zsidó irodalomban is szerepel. Ismeretes a: רבי אומר איון היא דרך ישרה שיבור לו האדם?

Rábbi mondá (nem pedig kérdezé): „Melyik az az egyenes (igazságos) út, melyet az ember önmagának válaszszon?” Abóth, 2. fejezet. 1. vers.
 אמרו לחכם למה אין אנו רואין עליך סימן דאנה?

Mondák a bölcsnek: „Miért nem látjuk rajtad gondnak a jelét?” Széfer Mibchár-Hapeninim. Sáár Hoemunáh 1. vers.

A חכם-nak, a bölcsnek egyik ismertető jele, karakterisztikonja, jellemzője, hogy a tárgy természetéhez képest intézi a kérdését. שואל בענין vagy a mint Jedája rabbi mondja: „A bölcsnek kérdése fél bölcsesség.” שאלת החכם חצי חכמה.

Másodszor: Óvakodjunk, hogy ne tegyünk fel kérdést izgatott, ingerült állapotban, akkor, a midőn forrongó érzelmek kerítik hatalmukba lelkünket és nem engedik neki a higgadt, nyugodt gondolkodást. Semmi sem mutatja világosabban a bibliai Józsefnek atyja, Jákob, iránt való lángoló szeretetét, mint a mikor kérdezi gabnavásárló testvéreitől: „Egészséges-e atyátok, az öreg, a kiről beszéltetek? él-e még?” Gen. 43. fej. 28. v. השלום אביכם הזקן? Hiszen nyugodt lélekkel, higgadt elmével így kellett volna kérdezni: „Él-e még az öreg atyátok? egészséges-e?” העוד חי אביכם הזקן אשר אמרתם השלום לו?

(Az élczlapokba kerülő katedrai bölcseségek, abszurd kérdések, nem bizonyítanak a tanár vagy tanító tudatlansága mellett, hanem igenis mutatják, hogy mennyire szórakozott, izgatott vagy ingerült az illető.)

Szintúgy látjuk, hogy a félelem, a csüggedés, a kishitőség az igazságot lábbal taposó, a tényeket ferdítő kérdéseket vet fel. Lásd erre nézve: Exodus 14. fej. 11. és 12. vers.

Az irigykedés, a rosszhiszeműség aljas indulatai adták Áron és Mirjám ajakára ezt a kérdést: „Hát csupán csak Mózesrel beszél az Örökkévaló? Nemde, velünk is beszél?” Numeri 12, 2. הרק אך-במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר?

És a próféták ura, mestere a legnagyobb mestereknek: Mózes is haragtól elragadottan kérde: „Hát ezen sziklából fakaszszunk nektek vizet?” Numeri 20, 10. המן-הסלע הזה נוציא לכם מים?

Ennélfogva mindenféle affectiót, szenvedélyt, indulatot le kell előbb küzdenünk és aztán kérdést intézni.

De ha, amint láttuk, vétkezhetünk a kérdéssel, azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a kérdéssel mély hatást gyakorolhatunk a hallgatóra és megindíthatjuk nagylelkű cselekedetekre. Mily megható Dávid királynak bűnös voltát beismerő vallomásában ez a kérdés: „Samuel II. 24, 17. ואלה הצאן מה עשו?”

„Hát ez a nyáj itt (a népet gondolván) mit tett?” És Isten könyörült a népen is, meg királyán is.

Nem hagyhatom itt említetlenül az eljárásnak azt a rendkívüli finomságát és gyengédségét, melyet Méir rabbi felesége, két fiának elhalálózása alkalmával, tanusított, midőn egy kérdéssel előzte meg azt a jogos fájdalmat, mely a szomorú hír hallatán az apából bizonyosan kitör. „Visszaadjam-e az évekkal ezelőtt rámbizott kincseket — kérde a hős szívü nő — visszaadjam-e annak, a ki reám bizta?”

És az anyai szív a mi napjainkban is csudálatosan megtalálja a módot, hogyan tarthassa meg magánál szeretett gyermekét; úgy, hogy fejedelem szívét egyszerű kérdéssel megindítja, amint azt tette az az asszony, a ki II. József uralkodó elé járult katona-fia hazabocsájtásáért. Mielőtt ugyanis kérelmét előadta volna, azt kérdezte a fejedelemtől: „Hogy van felségednek kedves anyja? Egészséges-e?” És az anyjára való emlékeztetés meglágyította a fejedelem szívét — és az anya kérelmét teljesítette.

A kétségbeesésnek kifejezések után kapkodó szép példáját látjuk Genesis 44. fej. 16. v. kérdéseiben.

Azonban térjünk át a kérdésnek egyéb minőségeihez. Igen fontos paedagogiai elv, hogy a gyermeket a kérdéssel *ne rohanjuk meg*. Gyönyörű példát mutat erre nézve a Szentírás, midőn megírja: „És hívá az Örökkévaló Isten az embert és mondá neki: Hol vagy?” Genesis 3, 9. ויקרא ה' אל האדם ויאמר לו איכה?

(Ismeretes az az iskolai adoma, hogy mikor a tanító megrohanja a gyermeket ezen kérdéssel: „Ki teremtette a világot?”, a gyermek oly annyira megzavarodott, hogy azt felelte: „Én, de többé nem teszem!”)

Éppen olyan helytelen sok, különösen egymástól eltérő természetű kérdést egyszerre intézni valakihez. Felségesen szép erre vonatkozólag Samuel I. könyvének 23. fejezetében közzétett következő kérdések, melyeket a Saul királytól üldözött és Keiláh városában tartózkodó Dávid Istenhez intéz: „Kiszolgáltatnak-e Keiláh urai az ő kezébe? Leszáll-e Saul a hogy szolgád hallotta? Óh, Örökkévaló Izrael Istene, tudasd ezt szolgálóddal.“ Erre a két kérdésre Isten válasza: „Leszáll!“ Tehát az első kérdésre nem adatott válasz, csak a másodikra.

Most Dávid újra intézi az első kérdést, és csak akkor kapja meg rá a feleletet. Tehát még az *illem* is tiltja, hogy egyszerre több kérdést intézzünk bárkihez. Jonáhhoz is sok kérdést intéznek egyszerre: „És szóltak hozzá: Mondd csak nekünk te, a kiért ez a baj ér bennünket: Mi a foglalkozásod? És honnan jössz te? Melyik a te hazád? És melyik népből való vagy?“ Jonáh azonban csak az utolsó kérdésre felel. (L. Jonáh 1. f. 8. v.)

Tehát ne intézzünk egyszerre sok kérdést a gyermekekhez!

Az már aztán egészen más elbírálás alá esik, ha esztétikai szempontból két vagy akár több kérdés is következik egymásután. Hiszen a paedagogia is tud ugynevezett segítő kérdésekről, a mikor az egyik kérdés nehézségén a másik kérdéssel akarunk könnyíteni. Például: „Miért, Örökkévaló, állsz távolnan? (azaz) *miért* rejtőzöl el a szorultság idején?“ למה ה' תעמד ברחוק תעלים? *למה ה' תעמד ברחוק תעלים?* Vagy: „Miért élnek a gonosztevők? (azaz) *miért* öregszenek és még erőben is gyarapodnak?“ מדוע רשעים יהיו עתקו גם גברו חיל?

Azonban a páros vonalban egymás mellett haladó és egymás mellé rendelt kérdések tisztán költészeti szépséget tüntetnek fel, minők nagy számban vannak különösen a Zsoltárookban; Jób könyvében pedig egész fejezeteket tesznek. Pl. 38. és 39. fej.

A tanító is gyakran több, szép kérdést intéz a tanítványhoz; különösen ha nyájasságával meg akarja nyerni a gyermek szívet.

Minthogy *egy* cikk keretében ezt a nagy témát kimeríteni nem lehet, az eddig közlöttekkel is a *kérdés* fontosságára iparkodtam irányítani kartaársaim figyelmét és ezzel, azt hiszem, bizvást befejezhetem cikkemet.

Budapest.

Schön József.

A gyermeki lélek megfigyelése.

Irta: Nagy József.

(Vége.)

6. A szomszédék udvarunkból hordják a vizet. Mi már az edéd vége felé tartunk, amidőn a kis fiu felszólal, hogy N-ék még csak most ülnek ebédhez?! „Hát hogyan tudod ezt“, volt szokásos kérdésem. „A Panna most visz innivaló vizet“, volt a válasz.

7 Szomszédék kis fia kérdi fiamtól: „Te hogy hívják a ti cicákat?“ „Cicica!“ volt a válasz.

8. „Ugy-e papa, nincsen nagyobb ur, mint te?“ kérdi egyszer kis fiam. „De bizony, édes fiam, a jó Isten, meg a király, aztán meg sok más ember nagyobb urak nálamnál“, felelém. „Ugy-e a bíró is nagyobb ur, mint te?“ „Melyik“, kérdezem (t. i. a kisbírókat vagy az öreg bírót értette-e?) „Hát az a nagy — nem tudod? — kinek púpos a hasa!“ (Községünk bírása, ki minden nap el megy a házunk előtt, hatalmas szál ember, jó megtermett hassal.)

9. Nagy temetés volt az utcánkban, a nép gyülekezett, végül feltűntek a ministráns gyermekek is, mire a kis fiu megjegyzi naivul: „Nini, már ott jönnek a papok fiai!“

III. Hat éves gyermeknél: 1. Egy hirdetősi tábla volt egy vendéglő szobájának falán. Az apa megszólítja nagyobbik olvasni tudó fiát: „Találd el, mi van a táblán!” De magasra lévén a tábla függesztve, nem tudta tartalmát kibötni. Erre a kisebbik, ki még olvasni nem tudott, megszólal: „Édes apám, én eltalálom!” Kíváncsi lévén az apa fia feleletére, felszólítja: „No hát, találd el!” A kis fiu kapja sapkáját és elkezdi vele dobálni a hirdetősi táblát, de minthogy nem koronázta siker szándékát, fogott egy széket, felállt rá és diadalmasan jelenti az apának, hogy most már milyen jó eltalálta a sapkával a táblát.

2. Egy első osztályu tanítványom a havi értesítő könyvecskéjében „jeles” osztályzatot kapott. Apja otthon átnézvén, megdicséri őt; de buzdítja, hogy még jobban iparkodjék és a következő hónapban „kitünő”-t hozzon. „Apa, én meg vagyok elégedve a „jeles”-sel, volt a kis huncut válasza, ki inkább tehetsége, mint szorgalma révén érdemelte ki a „jeles”-t is.

3. Beszéd- és értelemgyakorlatnál a nem egészen határozott kérdést intéztem egy fiuhoz: „Mi van a fejen?” Ő feleli: „Kalap.” Egy kartársam felszólítja egy kis tanítványát: „Mondj egy kérődző állatot!” „A kódis”, volt a talpraesett válasz.

IV. Nagyobb gyermekeknél: 1. Nőm megbizva 9 éves fiamat, hogy aprítson a kacsáknak répalevelet és keverjen közéje korpát. A fiu hűségesen elvégzi szokott munkáját. Egyszer aztán kibökkenti: „Én vagyok a kacsák szakácsa.”

2. Egy tanítványom apjának talányt adott fel, felhatalmazván őt, ha eltalálja, megverheti őt, amint csak akarja. A talány: „Kettő egyenlő idős, az egyik mégis öreg, a másik fiatal.” Az apa persze nem találta ki, hogy mi az. A fiu tehát következőképen fejt meg a talányt: „Apa, ti mondtátok, hogy én meg a macskáink egyszerre születünk, mindketten 8 évesek multunk és a macska már öreg, én meg még fiatal vagyok.”

3. Történelmet ismételtünk a tavasszal. Fráter Györgynél tartottunk. Egy fiu mondta föl a leckét és én a következő kérdéssel szakitottam félbe: „Tudod-e, miért nevezték *Fráter* Györgynek?” „Nem felel, de sunyi módon mosolyog. Kérdelem tovább: „Tudod-e, mi az a fráter?” „Igen”, feleli. „Nos?” „Haszontalan, lusta ember”, volt a megfejtő válasz.

Csak az érdekesebbeket szemeltem ki gyűjteményemből, hogy azokat egy kétes értékű csokorba kötve, itt előadjam. Tudom, hogy sok kartársammal ellentétbe kell helyezkednem, amidőn a divatos árammal küzdve, azt kell bizonyítanom, hogy én ezekből és hasonlófajta szellemes, kevésbé szellemes, naiv, együgyü vagy ostoba kérdések- és feleletekből, melyek mint a gyermeki lélek megnyilatkozásai képezik megfigyeléseink tárgyait, semmiféle olyan nevelés-tanítási elvet le nem tudok vonni, a mit már eddig nem ismertem volna és nem akarom egyetlen kartársamat sem megsérteni, hogy azzal gyanúsítsam, mintha ő nem ismerte volna.

A normális eszű gyermek szellemi tehetsége általában szabályszerűen és fokozatosan fejlődik. Hogy ezt tehesse, amidőn eljön annak ideje, szemlél, figyel, gondolkodik, kérdez, megjegyzéseket, ellenvetéseket tesz, következtet, ítél stb. Ezen szellemi fejlődésben segítségére kell sietnünk és őt támogatnunk: kielégítjük tudvágyát, fölkeljük érdeklődését, ébresztjük a szunnyadó tehetséget és a lehetőség szerint fejlesztjük azt? Melyik tanító ne tudná mindezt? Amely gyermekekkel foglalkozunk és szellemét foglalkoztatjuk, annak szellemi képességei általában aránylag hamarabb fejlődnek. A gyermek feleletei gyakran azért helytelenek, mert kérdéseink nem voltak elég határozottak. Ki ne tapasztalta volna mindezt? Iparkodjunk a kérdést határozottan föltenni, kiegészítő kérdésekkel őt utbaigazítani. Melyikünk ne ismerné mind ezen elemi paedagogiai szabályokat?

Hát a kötetekben megírt nevelés-tanítás elvek, melyeknek ismeretét részint a képző-intézetben, részint azóta szereztük meg, nem mind a gyermeki lélek megfigyelésén és ismeretén épültek fel? Hiszen, ha ez így van, akkor minket tanáraink és tankönyveink félrevezettek! Égessünk akkor el minden nevelési könyvet, romboljunk le minden eddigi munkát, amit az eddigi elvek alapján építettünk, hogy annak romjain az új megalkotandó elvek alapján építsünk!

A nevelésnek az egyénhez kell simulnia, hangoztatják az új apostolok, azért ismernünk kell az egyént. Helyes! De hát melyik modern tanító nem tanulta, nem tudná és nem követné ezt? Én visszautasítok minden kartársam nevében olyan gyanúsítást, mely ellenkezőt állít. Nem ott a hiba — kérem szeretettel —, hogy mi nem járunk el úgy, ahogyan eljárni kellene, és azért nem érünk el olyan eredményt, amilyent elérni lehetne és kellene. A hiba rajtunk kívül eső körülményben, a tulzsufoltságban, az osztatlan iskola bajaiban és egyéb, a tanító munkáját gátló körülményben keresendő, amelyeket a gyakorlatból elég alaposan ismerünk mindnyájan. No most már, ha eddigi óriási munkánkat még azzal is tetézzük, hogy folyton jegyzőkönyvvel járkalunk és szakadatlanul pszichológiai megfigyelésekre halászkodunk és vadászunk, azokat szakadatlanul jegyezzük, hiszen akkor a fától nem látjuk az erdőt és csupa ugynevezett copfos alaposságból elpocsékoljuk azt a drága időt, amire olyan nagy szükség van.

Aztán kinek lesz haszna az én gyűjteményemből, kit érdekel az? A különböző viszonyok között, különbözők lesznek a megfigyelés eredményei is természetesen. Vajjon ezeket a saját gyönyörködtetésemre szekrényem, vagy asztalfiókom számára jegyezzem? Hol lesznek azok a paedagogusok, akik ebből az óriási bábeli zürzavarból kikeressék az igazán értékest, hogy azt az általános nevelés-tanítás javára értékesítsék?!

A nevelés-tanítás az egyénhez alkalmazkodjék, igen is! De hogy ezt tehesse, olyan iskolai viszonyokat kell teremteni, melyek ennek az elvnek lehetőleg minél alaposabb gyakorlati alkalmazását lehetővé teszik, nem mint most, amidőn helyenkint annyi a tanítvány, hogy a tanító meg sem ismerheti tanítványát, nem hogy lelkét kiismerhetné.

A tanító agyveleje legyen azon jegyzőkönyv, ahová a gyermeki lélek minden megnyilatkozása bejegyeztetik. Legyen a tanító kitűnő gyermek-lélek-buvár, ki már a gyermek arcából is rövid ismeret után csakhamar megbirja rajzolni annak lelki világát, hogy egyéni nevelésre képes legyen. Aki erre képtelen, az nem tanítónak való. Huszadik évem óta tanítóskodom, mely idő alatt tanítványaim száma körülbelül meghaladja az ezeret. Ezek a világ mind a négy tája szerint elszéledtek, (még Amerikába is jutott néhány tuczat, kik — a Felvidéken, — szülőikkel kivándoroltak). De vállalkozni mernék bármely volt régi tanítványom jellemrajzának összeállítására emlékezetből és nem hiszem, hogy a jellemrajzba valami lényeges hiba csuszna be és az élet ne igazolná jellemrajzom valódiságát.

Aki már most az előadottak alapján azt tételezi föl rólam, hogy én mindenféle megfigyelést és mindenféle följegyzést fölöslegesnek tartok, az téves nézetet táplál rólam. Mindenféle tudomány fejlődik és így a paedagogia is. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha újabb kutatások eredménye megdőnt régi nézeteket és elveket, és megállapít újakat, melyek eddig figyelmen kívül maradtak. Ez pedig csak szorosan meghatározott kellő rendszer mellett*) lehetséges, nem pedig a nyakra-főre való ötletszerű gyűjtéssel.

Figyelemmel kísértem k. hazánkban e téren néhány év óta jelentkező mozgalmat. Némi elmélkedés után bármelyikünk is belátja, hogy a nevelés-tanításnak még általános elvei sem alkalmazhatók mindenütt, még általá-

*) Ilyen rendszeres útasítást a következő számunkban adunk. Szerk.

ban sem. Így mindegyikünk érti és érzi, hogy k. hazánkban vannak speciális érdekek is, melyek kielégítést kívánnak. Vagyis, hogy magyarul beszéljek, mint másutt más, úgy nálunk vannak *magyar nemzeti érdekek*, amelyek az általános paedagogia keretében nem valósíthatók meg. Az utóbbi években néhány kísérlet történt a cél elérésére az irodalom terén. De még messze vagyunk a céltől, annyival is inkább, mert még hazánkban sem lehet mindenütt egységes elvek után indulni. E téren igen is vannak teendőink, hogy a különböző vidékek igényeit az összegyűjtött megfigyelések alapján tervszerűen megállapítsuk, mert ami egyik vidéken vagy a helyi viszonyoknál fogva soknak látszik, a másik helyen kevés és megfordítva.

Az 1896. évben Bpsten megtartott II. országos és egyetemes tanügyi kongresszuson dr. Waldapfel János: „A gyermeki lélek megfigyelése” c. tétel előadója, röviden, de azért kimerítően foglalkozik e tárggyal. Nevezettnek előterjesztésére a következő tömörített határozati javaslatot fogadta el a kongresszus:

„A gyermek pszichologiai tanulmányának Európaszerte és Amerikában való elterjedése, ha nem is nyújthat a paedagogia positiv feladataira nézve olynemű irányadást, minőt hivei tőle remélnék, mégis, főleg a tőle várható érdekes néppszichologiai és kulturstatistikai tanulságok kedvéért, melyek paedagogiailag is értékesíthetők, — kívánatossá teszik, hogy e tanulmányok terén, különösen az iskolába lépő gyermekek képzetkörének és érzülettartalmának kipuhatólásával foglalkozó ágakban nálunk is meginduljanak a kísérletek. Küldjön ki azért a kongresszus egy öttagu bizottságot, mely az erre vonatkozó mozgalmat megindítsa és vezesse.”

Eddig a határozati javaslat, mely elfogadtatván, annak értelmében a bizottság meg is választott. Működéséről azonban én eddig mit sem hallottam vagy olvastam.

Szerény nézetem szerint az egyes tanítóegyesületek útján megkeresendő volna az Országos Bizottság, hogy puhatolja ki a kongresszus által megválasztott bizottság eddigi munkájának eredményét és kérje föl a fönt érintett öttagu bizottságot, készítene az ország tanítósa számára tervezetet, melynek alapján a kutatást, a gyűjtést tervszerűen folytassuk, különösen kérjük, hogy nevezett bizottság, esetleg magát még más tagokkal kiegészítve, az általános paedagogiába vágó tervezeten kívül olyan javaslatot is készítsen, amely alapon folytatott kutatás és gyűjtés a speciális magyar nemzeti nevelés eddigi hiányait lesz hivatva majdan megszüntetni.

Bezdán.

Nagy József.

A phonomimikáról.

Érdekes, minden paedagógus figyelmére méltó munka érte meg f. é. szeptember havában második kiadását. Tomcsányiné Czukrász Róza állami tanítónő műve, mely új ösvényt vág a mai irva-olvasás tanítása terén.

A szerző a phonomimika alkalmazásának hive, mi által a genialis franciának, Grosselinnek eszméjét plántálta át hozzánk, alkalmazta a magyar nyelv szelleméhez.

Rövid két év alatt több mint ezer iskola tett kísérletet a phonomimikával s közöttük a II. ker. áll. el. tanítónőképző gyakorló iskolája, mely az egész országnak mintául szolgálhat.

A meglepő gyors eredmény állandóvá tette e módszert s ha a jelek nem csalnak, rövid időn belül csupán régibb módszertani könyveinkben bukkanunk az eddig használatban volt irva-olvasási methodus nyomára.

A Grosselin — T. Czukrász-féle módszert követve, külön kell választanunk az olvasást az írástól.

*

I. A hallószerveknek öntudatos szemlélődésre való képeítése úgy történik, hogy minden egyes hangot egy-egy, a gyermek fejlettségéhez mért mese keretében ismertetünk s a hang kimondásakor megfelelő mozdulatot végzünk, az ily mozdulatokkal, illetőleg jelekkel rendkívül támogatjuk az emlékezetet.

A mesemondás roppant könnyűvé s kedvessé teszi a tanítást. Öröm sugárzik az arcokról, a lélek kiül a szemre, feszült figyelemmel néz a kicsiny sereg szeretett tanító bácsijára vagy nénijére, kik megtalálták ily módon az utat kis növendékeik szívéhez, mely nélkül a tanítás szalmaszélcsépelés.

Rendkívül kellemes hangulat árad szét körülöttünk, jól eső érzés vesz rajtunk erőt, látván, hogy az otthon puha pelyhes fészkéből egyenesen hozzánk repült kicsiny, gyenge fiókák nem érzik az iskola ridegségét, nem nyirfa-vesszőkkel hintettük be az iskolába vezető utat, hanem rózsákkal, melyeket a szeretet s kedélyesség termelt.

Lássuk példaképen egy hang ismertetését részletesen.

„Vásár volt a faluban. Ki volt már vásárban? Mik vannak ott? (Sátrak.) Hát a sátrakban? Mézes pogácsa, kalap, ruha, játék stb. Mit kap a jó gyermek vásárkor? Vásárfiát. Béla nagyon jó fiú volt. Az anyja nagyon szerette s vett neki vásárfiába nemcsak mézes pogácsát, hanem valami játékot is. Vett neki egy szép kis hattyút. Nektek is megmutatom, milyen volt. (A tanító elővesz egy kis porcellán hattyút vagy libát, minőt valamely üvegkereskedésben könnyen beszerezhet.) Ilyen hattyúk úszkálnak a tavon. Ki látott közületek élő hattyút? Te láttál? Melyik madárhoz hasonlít? A libához. Igen, éppen olyan, mint egy szép fehér liba, csak a nyaka valamivel hosszabb.

Az anya meg akarta lepni a kis fiút s azért szépen az asztalra tette. Ő maga a másik szobából nézte, hogy mit csinál a gyerek, mikor meglátja. Hát a mikor Béla belépett s a gyönyörű hattyút megpillantotta, csak úgy ámúlt-bámúlt, a kezét felemelte, még szólni sem tudott, csak ez a hang jött ki a száján „á“.

Mutassátok ti is, hogy tett a kis Béla, mikor a hattyút meglátta? (A gyermekek az á-t hangoztatva, jobb kezüket a váll magasságáig fel-emelik.)

Hogy tesz tehát a gyermek, ha valamit megbámul? (á)“ (T. Czukrász Róza: Phonomimikai előgyakorlatok az olv. és írás tan. hoz.)

A mint látjuk tehát, a hallás-, látás- és cselekvésképzetek társulnak egymással. Az egyiknek felujulása a másikat vonja maga után.

Az első héten ily módon keresztül megyünk a magán- és mássalhangzók érzékeltetésén.

A második, harmadik héten következik a hangok ismétlése után a hangok összefoglalása szótagokká, jelek segítségével (pl. én, ma, fa stb. vigyázva, hogy a két hang kimondása között ne legyen szünet.

Ez után következik a betüismertetés az 1. sz. fali olvasótáblán, melyen a betük éppen olyan sorrendben következnek, mint a hogyan a mesékkel sorra vettük.

Minden egyes betüt valamihez hasonlítunk, pl. azt mondjuk: „azon betü, mely olyan, mint egy hordó, az „ó“ s mutatjuk egyuttal a megfelelő jelt; a gyermekkel is mondatjuk a meghatározást s végeztetjük a megfelelő mozdulatot.

Kiteszünk egy másik olvasótáblát s kihívunk egyes gyermekeket s kerestetünk ott is „ó“ betűket. Felszólítjuk őket, hogy otthon is keressenek újságokban, könyvekben „ó“ betűt. — Van is foganatja, némely gyermek nagy csomó könyvet s újságlapot hoz magával s ujjongva mutatja az uj ismerősöket.

A negyedik s ötödik héten folytatjuk a betűk ismertetését, most sorra vesszük a mássalhangzókat. Nagyon könnyű ezek ismertetése, különösen azon betűknél, melyeknél sikerül a jellel a hangot és a betű alakját összekapcsolni.

Pl. „Ha van egy állóvonal, a teteje egyenes és keresztül van húzva, éppen olyan, mint az óra mutatója, hogy is tesz csak az óra (kezünk fejét jobbra-balra rythmikus mozgásba hozzuk s a „t“ hangot mondjuk ttt . . .“ (T. Czukrász.) Így hasonlíthatjuk a „d“-t egy katonához, ki előtt dob van stb.

A betűk alakjának összehasonlításában akárhányszor a gyermek is segítségünkre jön természetes eszével s éles megfigyelésével.

A hatodik héten a szavak olvasása kerül sorra (két betűből álló), ügyelve, itt is, hogy a hangok kimondása között ne legyen szünet. Ez úgy történik, hogy mi alatt az első hang jelét mutatják a gyermekek, nem engedjük a hangot kimondani addig, míg a másik hang jelét is meg nem mutatták s a kettőt egyszerre ejtetjük ki.

Az első mozdulatra a szájat előkészítik, a második mozdulatnál kimondják.

A hetedik héten sorra kerülnek fokozatosan a több tagú szavak, míg nem a tanítás második hónapjának végén elővételjük az abc-t s jelek segítségével olvastatunk. Midőn már elég folyékonyan olvasnak, a jelzés önmagától elmarad.

II. A hallási gyakorlatokkal párhuzamosan fejlesztjük a gyermek kéz ügyességét, részint rajz-, részint írás előgyakorlatokkal. — Álló s fekvővonalakat rajzoltatunk, majd ezek összetételéből egyszerűbb alakokat, e mellett a betűk alkotórészeinek megfelelő vonalakat,

Az első hónap végével áttérhetünk az egyes betűalakok ismertetésére, még pedig oly módon, hogy felrajzoljuk a táblára először a nyomtatott betűt s ebből egyes vonalrészek letörlése, vagy hozzáadása által előállítjuk a betű írásbeli alakját, pl. á a

A sorrend ugyanaz marad, mint a hangoztatási előgyakorlatoknál.

Áttekintvén a phonomimika alkalmazásának módját, okvetetlenül e mellett kell állást foglalnunk az eddig használatban lévő methodussal szemben. Állásfoglalásunkat a következőleg támogatjuk:

1. A phonomimika alkalmazása természetes átmenetül szolgál a gyermek eddigi életmódjáról a komoly munkára. Az eddig csupán játékhoz szokott gyermeket észrevétlenül s fokozatosan tereli a komoly foglalkozás útjára, a nélkül, hogy a gyenge kis agyvelőt gyötörné elvontságával

2. Feszült figyelemben tartja a gyermek lelkét, ennél fogva az unalom, s kedvetlenség keletkezését kizárja, mi által fokozódik a gyermek munkakedve, nem fojtja el csirájában a tanulni vágyást.

3. Önmunkásságra szoktatja a lelkét.

4. Az értelmet, érzelmet s akaratot egyaránt foglalkoztatja.

5. Szerves összeköttetésbe hozható a besz. ért. gyakorlatokkal.

6. A beszéd keletkezését tanulmányozva, azt tapasztaljuk, hogy elsőnek a hang keletkezett, tehát kövessük a természet ujmutatását, mi is ezt keletkeztessük először, de ne mesterkéltén a szavakból különválasztva, mint tettük eddig.

7. Idegen ajkú gyermekeknél mesés eredmény érhető el, a mi nagy szó a mi tarka nemzetiségű országunkban.

A főváros egyik külvárosi iskolájában, hol 46 növendék közül 43 *idegen ajkú*, már október végén folyékonyan olvastak a gyermekek, olyanok, kik egy szót sem tudtak magyarul. Ugyanez tapasztalható, T. Czukrász Róza *osztatlan* iskolájában is, hol november közepén már a leggyengébb elméjük is tudtak olvasni.

Egy kollegám beszéli, hogy tavaly november közepén kapott megbízást egy első osztály vezetésére, hol eddig a régi tanítási mód szerint vezették a gyermekeket. Kétségbeesve tapasztalta, hogy 15 gyermekkel semmiképen sem tudott boldogúlni. Ezeket különválasztva tanította phonomimikával s rövid idő alatt túlszárnyalták társaikat.

Szerény soraim célja nem az, hogy kimerítően ismertessem az új methodust, csupán a t. kartársak figyelmét óhajtanám e tárgyra irányítani, mely kell, hogy érdekeljen minden szakembert, ki szívéen hordja a tanítás ügyének felvirágozását.

Főként zsidó iskolában működő tanítóknak figyelmét kell, hogy magára vonja minden olyan módszer, mely alkalmas arra, hogy nyelvünk olvasásának s ezzel elsajátításának nehézségeit minél jobban leküzdje a gyermek, mint-hogy felekezetünk iskoláiban a gyermeknek *három* nyelv technikai nehézségeivel kell megküzdeni s az értelem majdnem túltengő fejlesztése határozottan a kedély rovására történik.

A gyakorlati részt illetőleg ajánlom, tessék megnézni azt valamely iskolában, hol sikeresen tanítják; így az ország legnagyobb s legvirágzóbb zsidó iskolájában, a pesti izr. hitközs. fiúiskolájában, mely a modern paedagógia összes vívmányainak alkalmazásával iparkodik növendékeire hatni, s hol e tanévben kísérletképen elsőnek alkalmazta e módszert Kuttner Miksa osztálytanító.

A módszer elméleti oldalát kimerítően ismerteti T. Czukrasz Róza „Phonomimikai előgyakorlatok az olvasás és írás tanításához“ czimű munkájában, mely olvasótáblákkal együtt néhány fillérért kapható bármely könyvkereskedésben.

Bpest.

Csukási Ilona.

SZEMLE.

a) Tanügyi mozgalmak.

✕ **A magyar helyesírás és az iskola.** Azt már hírül adtuk k. olvasóinknak, hogy az Orsz. Közoktatási Tanács az iskolák *egyöntetű* helyesírását kötelezővé akarja tenni s e tárgyban javaslatot is dolgoz ki. Legújabbán a Budapesti Tanári Kör is nélkülözhetetlennek mondotta az egyöntetű helyesírást. Balassa József tanár pedig a Magyar Nemzetben többek között így ír: „Ki kell emelnem, hogy ebben az elemi iskolákra is gondolnunk kell, ahol már meg kell vetni a helyesírás tanításának alapját. Csak az a kérdés, milyen legyen a helyesírás az iskola szempontjából? Mint-hogy a helyesírásmódunk oly könnyű, hogy az írás-olvasás tanulásával együtt a hatéves gyermek már a helyesírást is tanulhatja; sőt kellő szoktatás és gyakorlás mellett az elemi iskola jóformán el is végezhetné ezt a feladatot. Értékesítsük tehát írásmódunknak ezt az egyszerűségét s ne nehezítsük felesleges és tudákos szörszálhasogatásokkal. Egyáltalán tisztában kell lennünk azzal, hogy a helyesírás megtanulását nem szabad nehezebbé tenni azért, hogy a gyermek azon tanúja a nyelvtant; épp ellenkezőleg, a nyelvtan tanulása segítse őt a helyesírás teljes és biztos elsajátításában.“ Egyben megemlítjük, hogy a *német helyesírás* tárgyában az osztrák és német-országi szakkörök is megegyezésre jutottak, — a berlini közös konferencián ugyanis figyelembe vették az osztrákok kívánságait — s így a közösen megállapított helyesírás mihamar életbe fog lépni.

○ **Magyar filozófiai társaságok.** Az egyik Emmer Kornél elnöklete alatt meg is alakult már s első ülésén — melyen vendégeket is szívesen láttak — Böhm K. „A filozófiai irányok különbözőségének gyökereiről s összeegyeztetésük lehetőségéről“ értekezett, míg Ranschburg P. dr. „Felfogásbeli tévedéseink törvényszerűségéről“ tartott előadást. Az egyesület folyóiratot fog kiadni. — A másik társaságot Bodnár Zs. hívja életre, hogy az általa felfedezett „Erkölcsi törvény“-nek toborozzon híveket. Ők is adnak ki folyóiratot s filozófiai könyveket.

○ **A tanítóképesítés reformja** érdekében a képzőintézeti tanárok Nagy L. javaslatára oly irányú mozgalmat indítottak, hogy a képesítő vizsgálatokat ezentúl szakítsák ketté: *alap- és szakvizsgálatra*. Alapvizsgálatot a növendék közvetlenül tanulmányainak befejezése után tehet, a szakvizsgálatot ellenben 2-3 évi gyakorlat után. Elvben mi is helyeseljük e mozgalmat. A részletes kivitel módozataihoz annak idején lesz még szavunk.

= **Iskola és társadalom.** Az aradvidéki tanítóegyesület ezidei közgyűlésének vitatétélein igen élénk érdeklődéssel vettek részt a közélet jelesei is. Ime, a bizonyosság, hogy egy helyesen megválasztott tétel a közélet férfait is magához vonza s ráirányítja figyelmüket az iskola és a tanító munkájára. Vajha fiók-köreink is tanulnának e sokatmondó esetből.

□ **Nyugdíj.** Ugyancsak a fent említett közgyűlés mondotta ki a tanfelügyelő indítványára, hogy csupán azon tanító vétessék fel az orsz. nyugdíjegyesületbe, ki állomása elfoglalásakor hivatali esküt tesz. Ha minden tanítóegyesület hozzájárul e fontos indítványhoz, nem térhet már ki előle a törvényhozás sem. Az ünnepies fogadalm ugyanis honfíkötetlenségük teljesítésére int és kötelez. Keserű napokat szerez pedig a hazafiatlan agitátoroknak. Ilyen meg — sajnos — bőven akad a nemzetiségi tanítók sorában.

✕ **Hatosztályú népiskola, hatosztályú középiskola.** A debreceni Tanári Körben dr. Nagy Zs. e tételről értekezett, indítványa: 1. Az 1868. XXXVIII. t. c. a hatosztályú elemi iskolára vonatkozó részét az egész országra nézve mielőbb teljesen végrehajtandónak vélem. A teljes hatosztályú nemzeti elemi iskola nyújtotta műveltséget tartom annak a minimális szellemi kincsnek, amelynek megszerzését az állam minden polgárára nézve biztosítani köteles. 2. Csak a hatosztályú teljes elemi iskola bevégezése után lehessen a középiskolába lépni s csakis felvételi vizsga alapján. 3. A közép-iskola is legyen hatosztályú, egységes, nemzeti intézmény, melynek főrendeltetése a magasabb tanulmányokra (főiskola) való előkészítés ugyan, de az erkölcsi nevelés és ellemképzés a tanítással teljesen egyenrendű feladata legyen.

♁ **Svédországban** az iskolás gyermekeknek egy héten háromszor meg kell fürödniök; mialatt a gyermekek az iskolai épületben levő fürdőben vannak, ruháikat gőzkályhákban gondosan fertőtlenítik.

+ **Nyári gyermek-menedékház-vezetőnői tanfolyam** rendezését engedélyezte a kormány a beregszászi nőegyleti kiseddóvónál. Felvételért 18—40 év között levő nők folyamodhatnak a kir. tanfelügyelőhöz. Melléklendő: születési anyakönyvi kivonat, iskolai-, orvosi- és erkölcsi bizonyítvány. A tanfolyam — melyet Hamar-Husovszky Ida, állami óvónő vezet, 1902. január elején nyílik meg s két hónapra terjed.

◎ **Határozati javaslat** a tanítói fizetésrendezés és a nyugdíj-ellátás tárgyában; benyújtotta Dobó S. a ref. tanítók hajdúi gyűlésén. Megkeresik az Orsz. Bizottságot s valamennyi orsz. tanító-egyesületet, hogy a fentiek tárgyában a karácsonyi szünetre országos tanítói gyűlést hívjanak egybe s azonnal kezdjék meg a legmesszebb menő szívós akciót.

+ **Költemény-füzet** elemi iskolai tanulók számára. Schön József főv. isk. ig. tanító a Népnevelők Budapesti Egyesületében indítványozza, mivelhogy a főv. elemi iskolában használt tankönyvekben kiadott költemények nem felelnek meg a paedagógiai követelményeknek, kéri a tanácsot, engedje meg a költeményfüzetek használatát, melynek egybeállítására az egyesület 3 tagját bízta meg.

✕ **Az orosz számológép használatáról** irt dolgozatot Szabó Dezső főv. tanító, melyet a Budai Tanítóegylet 100 koronával jutalmazott. Egyben felolvasást is tartott e tárgyról.

b) Lapok.

◎ **Néptanoda.** 35. szám. „*A szépről*“ értekezik Havas K. A szép háromféle lehet, ugyanis gondolható, érezhető és szemmel látható, másszóval értelmileg, erkölcsileg és fizikailag véve szép. Amit számos szülő a szép kedvéért elkövet (jóhiszeműleg bár és szeretetből), az értelmileg és erkölcsileg véve csunya, nagyon csunya, más szóval: oktalan és nemtelen. Ez ellen küzdenünk kell. 36. szám. „*Igaz-e, hogy tanítóegyesületeink nem felelnek meg feladataiknak?*“ Helyesen ítélnék, akik ez

kimondják. Senki sem akadályoz bennünket a szabad cselekvésben. A mai kor hozza magával, hogy az ember a dolognak csak a csillogó felét szokta bemutatni. Az ürt, a hézagot beteges fantáziával töltjük ki s a csonka művet egésznek, a foltost tisztának, a szabálytalant szabályosnak festi. Csillog-villog minden, ha nincs is benne élet. Cikkíró azért bízik benne, hogy a bolond álomhüvelyezők lelkéből nő ki majdan az egészséges tanítói élet. Megindul ez, ha az egyesületek vezetői évről-évre a megfelelő időben elkészítik a munkatervezetet, s azt minden tagnak kezébe adják; továbbá, ha a gyűlésen tárgyalandó tételek határozati javaslatait mindenki két héttel a gyűlés előtt megkapja. — „*A tankönyvek alkalmazása az elemi iskolákban*“ című közlemény szerint a tankönyvek nem felelhetnek meg kitűzött céljuknak s csak a gépies tanulásnak vetik meg alapját. Reálolvasókönyvnél egyéb nem kell.

□ **Egységes Nemzeti Közoktatás.** (Szombathely.) Novemberi szám. „A polgári leányiskola tantervének revíziójá“-ban kimutatja a régi — 14 éves tanterv — hibáit s előadja az orvoslás módját. — Alaposan szól a dologhoz dr. Imre „A Calculusok és a tanári felelősség“ című dolgozatában. — „A kisdedóvó és elemi iskola“ közötti viszonyt világítja meg Zoványi L. — „Az ütemérté fejlesztése“ című dolgozat 6 pontban mondja, mit tehetünk e fontos tárgy érdekében. Számos vegyes zárja be az élénk lapot.

✕ **A „Népnevelési Közlöny“** szép haladást mutat fel, ezentul havonként kétszer jelenik meg, mint a nagyváradi Szabadság c. napilap melléklete. Tartalmas mind a 4 oldala s a bihari állapotokat ecseteli.

§§ **Család és Iskola.** 18. sz. Közli Krausz S. felolvasását a „Paedagógia, psychológia és gyermekmegfigyelés“-ről. Majd apróságokat Kozma Ferenc életéből.

○ **Délvidéki Tanügy.** 17. sz. „Néhány őszinte szó füstbe ment reményeinkről“ alatt feltárja aggodalmait a nyugdíjrevisióval szemben. „A tanító egyénisége“ címen ügyes jellemzését adja a tanítói karakternek.

c) Könyvek.

= **Der Einfluss des Alkohols auf den Organismus.** Von Dr. G. Rosenfeld. Kiadta I. F. Bergmann Wiesbaden, 1901. Ára 6 k. 80 f. Szerző e 270 lapos könyvében „igyekezett a klinikai és kísérleti tapasztalatokra támaszkodva a kérdést a lehető legszigorúbb tárgyilagossággal tárgyalni.“ Nem tekinthetjük az alkoholt tápláló anyagnak, bár fehérje és zsírkímélő értéke van, más hatásánál fogva a szervezet munkaképességét csökkenti, tehát káros és káros anyag nem lehet táplálék. Majd nagy részletességgel tárgyalja a májra, a vesékre és idegrendszerre gyakorolt káros befolyását. Böven méltatja a különféle alkoholos psychosisokat. Az alkohol az egyén munkaképességét, szellemi erejét csökkenti, életét megrövidíti és megakadályozza az új nemzedék egészséges fejlődését. Gyógyszerül sem ajánlható az alkohol. Csak egy hatása előnyös: a narcotikus hatása, mely a beteg közérzetét javítja. Szükséges azonban sohasem lehet.

✕ **Kinderpredigten.** Von Dr. S. Hochfeld, Rabbiner in Frankfurt a. O. 1901. Kiadta M. Poppelaners, Berlinben. 16 remek prédikációt tartalmaz e mű a szombati ifjúsági istentiszteletek alkalmára.

○ **Hogyan táplálkozzunk?** cím alatt éppen most jelent meg Dr. Lahmann zseniális német higienikusnak alapvető műve, kitűnő magyar fordításban, melyet Ember János székesfővárosi s. tanfelügyelő és Müller Antal dicséretre méltó alaposággal végzett és melyben meggyőzőleg mutatja ki szerző a fehérje elméleten alapuló mai visszás táplálkozás idegrontó, életet rövidítő s a munkaképességet csökkentő voltát. Ezzei szemben felállítja s megokolja a tápláléksó elméletet s gyakorlati útmutatást ad az egészséges vérvegyületet s a betegség elkerülhetését biztosító helyes táplálkozásra. Minden gondos családapának melegen ajánljuk e művet, mely a következő érdekes, népszerűen megírt főbb fejezetekre oszlik: Miképen kellene az egészségápolást tanítani? — A diaetetikai vérelváltozás fogalmának kifejtése. — Vérszegénység, sápkór, és rokonbajok. — Acutus és chronikus, rheumatismus, köszvény. — A torzító izületi rheumatismus. — Cukorbetegség. — A dysaemia és a fertőző betegségek. — Dysaemia és skrofulózis. — Ennek viszonya a tuberkulozishoz. — Dysaemia és rövidlátás. — Dysaemia és golyvák és petefészek-daganatok. — Vértő betegség és vérfolt betegség. — Vesegyulladás. — Rákbetegség. — Idegbetegség. —

Diaetika befolyása a terhességre. — Szülészeti eretnokség. — Csecsemők dysaemiája. — A tejsterilizálás veszedelme. — Átöröklés. — Szervezeti erő. — Nemi rendeltetés. — A főzés reformja. — A kérdés socialis oldala. — Orvosi műszók magyarázata zárja be a művet. A művet kiadja Ember János (Budapest, VIII., Teleky-tér 23), kinél az kapható is. A 10 nagy 8° ivre terjedő, 4 képpel illusztrált mű ára 2 kor. Akik a könyv árát előre beküldik, a művet bérmentve kapják.

= **A veszprémi kereskedelmi társulat** kereskedő-tanoncziskolának multja és jelenje. (1851—1901.) Az elnökség megbizásából közli Szép Lipót, igazgató-tanár. Az érdekes füzet az intézmény 50 éves történetét közli kimerítő alapossággal, könnyen áttekinthető statisztikai táblázatokkal. Szép Lipót tagtársunk érdemes munkát végzett e füzet szerkesztésével.

d) Felekezeti élet.

+ **A „Wissenschaftliche Vereinigung jüdischer Schulmänner zu Berlin.“** e havi v. gyűlésén Falkenberg tanító „Über den Werth und Einrichtung der hebräischen Lesefibeln“ címen olvasott fel; dolgozatát, — miután a következő gyűlés vitatételül elfogadták — sokszorosítják s a jövő havi meghívóval minden tagnak megküldik. Tehát a tagok mindegyike készülten megyen a tanácskozásra!

⊙ **Zsidó tanítónők otthona** is van Berlinben; most adta közre felhívását, hogy munkaképtelen tanítónők és nevelők adják be kérvényeiket a megürült helyekre. A mintaszerű ellátás ingyenes a kényelmes Otthonban.

× **Ochbronka** a neve annak a zsidó gyermekmenhelynek, melyet Oppenheim Antónia úrnő alapított Sasnovic (Oroszhon)-ban. Egyelőre 100 szegény leányt vettek fel, akiket kora reggeltől késő estig tartanak ott s ez idő alatt kézimunkára, olvasásra s számvetésre tanítják, ellátják meleg étellel, mosdatják s ruházzák. A kies fekvésű intézet tágas termekkel, olvasó-, játszó- és fürdő-szobákkal rendelkezik.

) (**Jaffából** esdő szózat jő Európába. Két szép intézet van ott: a *Schaare Tora* nevelő-intézet és a szegény, elárvult gyermekek *tápiintézete*. 200 gyermek jár el ezen mindennapi iskolába s 14 ik életéve után, ha iparos vagy földművelő pályára lép a növendék, az intézet továbbra is gondoskodik róluk. Ez idén azonban annyi gyermek jelentkezett, hogy az intézet nem tudja kiadásait fedezni. Adományokat Dr. M. Petachrowszky rabbi, Berlin W. Steinmetzstrasse 3. közvetít, aki az árvaház igazgatótanácsosa.

⊙ **Berlinben** a „Vereinigung jüdischer Schulmänner“ bibliai történeti kézikönyveinek új kiadását határozta el s a javítás munkájával Auerbach igazgatót bízta meg. A jövő hóban a „Biblische Geschichten“ kéziratát be is mutatja.

♁ **A zsidó tanítók özvegyeit és árváit segélyző egyesület** Württembergben mult évi jelentéséből tudjuk meg, hogy jótékony törekvésük királyi segítségben részesült; támogatta őket továbbá az ország valamennyi hitközsége is. A hitkonok közül számos lépett be pártoló tagul. 2794 márka készpénzt osztottak szét segélyképen az elmúlt évben. Ezenfelül 3 állását vesztett öreg tanító és 16 özvegy nyert együttesen 3000 M. évi segélyt.

□ **Allg. Zeitung des Judenthums.** 37. sz. „Ein Manko in dem Lehrplan der jüdischen Schule“ című közleményében azon panaszkodik, hogy a német zsidóiskola csak épen a hitoktatásban különbözik az egyéb fajta iskoláktól. Arra, hogy a zsidó gyermekbe zsidó önértetet és szellemet öntsön, nem is gondol. Kézikönyveiben ennek nyoma sincs, pedig minden tantárgy alkalmas erre. Különösen pedig a német iskolák új tantárgya, a „*Gesellschaftskunde*.“

□ **A berlini izr. hitközség** 1900/901. évi jelentéséből a következő iskolai adatokat jegyezzük fel: A hitközség két elemi iskolát és 6 vallásiskolát tart fenn, melyekbe 2820 növendék járt. A berlini tanítóképző szemináriumába 29, a praeparandiájába 17 tanítójelölt járt. A mult évben 2 új vallásiskolát alapítottak, két külvárosban vallás-cursusokat tartottak. A tandíjat általában leszállították, a magánvallásiskolákat pedig tetemes segítségben részesítette a hitközség. A kir. iskolákban az alsóbb osztályok hittanóráinak számát szaporították. A népiskolák hittan-tanítási tervét pedig reformálták, ugyancsak reformálás alatt áll a felső leányiskolák hittanítási terve

is. Zsidó tanítónők számára hittani kurzusokat rendeztek. A hitközség iskolaügyi tanácsa kivitte azt, hogy ezentúl a kir. iskolák hitoktatóitól a hitoktatói oklevél bemutatását fogják kérni. Mert eddig, sajnos, igen sok kereskedő, iparos és kiszolgált *katona* csapott fel hittanítónak. Javítottak a tanítók helyzetén is. A zsidó árvaházban mindössze 586 gyermeket nevelnek.

× **Központi gyermek-menhely Emsben.** Gyermekai a városi népiskolába járnak. A kitűnő előmenetelt tanusító gyermekek a hitközség költségén tovább képeztetnek. Vallásoktatásban a menhelyen részesülnek; pénteken este, szombaton és ünnepnapokon a templomba mennek. Nagy gondot fordítanak a testi nevelésre, a kézügyességi oktatásra, mindezt a menhelyen, ahol iskolai leckéiket is egy tanítónő felügyelete alatt készítik el. Bevétele volt 73 ezer márka, kiadása 15 ezer márka. A növendékek száma 33.

E G Y E S Ü L E T I É L E T.

T u d ó s i t á s.

A közp. választmány f. é. november hó 28-án ülést tartott, melyből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Bárd Rezső, Csukási Fülöp, Győri Adolf, Kuttner Miksa, Lederer Ábrahám, Mandl Bernát, Mendl Lajos, Révai Miksa és Székely Lajos.

Távollétöket kimentették: dr. Braun Salamon, Erdős Adolf, Halász Nátán, Schichtancz Ármin, Singer A. Henrik és Tolnai J. Béla.

Az utolsó ülésről szóló jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után a tanácskozás a következő rendben folyt le:

1. Elnök szomorú jelentést tesz Szántó Eleázárné egyesületünk volt elnöke özvegyének elhalálzásáról. A temetésen elnök, titkár és több választmányi tag képviselte az egyesületet, a gyászoló családnak pedig az elnökség írásban fejezte ki részvétét.

A választmány részvétének jegyzőkönyvileg adott maradandó kifejezést.

2. Elnök jelenti, hogy Csukási Fülöp, alelnök, küldöttség élén adta át Löwy Mór, nagy-tétényi földbirtokosnak a tiszteletbeli tagságáról szóló díszokmányt. Az új tiszteletbeli tag köszönettel fogadta a kitüntetést

Örvendetes tudomásul szolgál.

3. Elnök jelenti, hogy dr. Pfeiffer Fülöpnek, a győr- és győrszigeti izr. hitközség elnökének, egyesületünk alapító és tiszteletbeli tagjának, tiszteletére a tantestület és előjáróság hitközségi elnökségének 10-ik évfordulója alkalmából f. é. december 1-én jubileumi ünnepélyt rendez. Indítványozza, hogy a választmány, tekintettel Dr. Pfeiffer Fülöp érdemeire, melyeket több mint negyedévszázadon át mint iskolaszéki tag községének felekezeti tanügye körül szerzett, a jubiláló férfiúhoz üdvözlő feliratot intézzen.

A választmány az indítványt elfogadja.

4. Elnök jelenti, hogy Mendl Lajos tanár, választmányi tagunk neki 25 koronát adott át azon célból, hogy azt oly megszorult tanítók segélyezésére fordítsa, a kik nem tagjai egyesületünknek.

A választmány az adományt köszönettel fogadja.

5. Sipos Lipót, szarvasi tanító közbenjárására az ottani izr. nőegylet egyesületünk pártoló tagjainak sorába lépett. Az idei pártoló tagdíjat (10 koronát) a pénztáros már át is vette.

A választmány ezt örömmel veszi tudomásul és elrendeli, hogy a titkár egyesületünk köszönetét a nőegyletnek írásban hozza tudomására. Sipos Lipótnak pedig jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

6. Lederer Ábrahám tanár indítványára a választmány elhatározza, hogy dr. Axaméthy Lajos, ministeri tanácsos urat meleg hangon üdvözi azon alkalomból, hogy ő felsége a Ferenc József-lovagrend középkeresztjével kitüntette.

7. Pénztáros jelenti, hogy Singer ér Wolfner cégtől a könyvkiadványaink után járó és folyó évben esedékes összeget átvette.

A választmány e jelentést tudomásul veszi.

8. Elnök jelenti, hogy az utolsó ülés óta apró segélyeken kívül 3 sürgős esetben 40, 40 és 20, azaz összesen 100 koronát utalványozott ki.

A választmány ezen segélyeket utólagosan jóváhagyja.

9. A választmány tárgyalja a beérkezett segély-kérvényeket és betegsegélyképen 1 rendes tagnak 60 koronát, rendkívüli segélyképen pedig 4 rendes tagnak és egy tanító özvegyének összesen 280 koronát szavazott meg.

10. Elnök jelentést tesz, hogy özv. Fried Józsefné, volt egyesületi tagunk özvegye a 400 koronányi özvegyi jutalékot kéri; ezzel kapcsolatban azonban jelenti, hogy a felvételi jegyzőkönyv és egyéb iratok alapján meggyőződést szerzett arról, hogy bold. Fried József, elhunyt tagtársunk meghaladta volt már az 50 életévet, mikor egyesületünkbe felvétellett.

A választmány beható eszmecsere után elhatározza, hogy miután nyilvánvaló, hogy alapszabályaink értelmében Fried Józsefné özvegyi jutalékra jogosan igényt nem tarthat, nevezettnek kérését sajnálattal nem teljesítheti.

11. Elnök beterjeszti a lapunk mult számában kiirt „Erzsébet-alapítványi“ pályázatra beérkezett 5 kérvényt és azok tartalmát behatóan ismerteti.

A választmány, az elnökség javaslata értelmében Singer Adolf, balassagyarmati tanítónak itéli oda az Erzsébet-alapítvány kamatjait, 100 koronát, és a Győri Adolf adományaképen hozzá csatolt 20 koronát.

12. Az egyesület kötelékébe rendes tagokul jelentkeztek:

Schwarcz Márkus, bonyhádi tanító (22 éves),

Sámuel Antal, b.-gyarmati tanító (26 éves),

Szöllősi Jenő, székes-fővárosi tanító (27 éves) és

Friedländer Izsák, király-daróci tanító (31 éves).

A választmány ezeknek felvételét elhatározza azon esetre, ha elnök irataikat rendben találja. Az esetleges tagdíj-utánfizetésre vonatkozólag pedig elnök az új alapszabályok szerint járjon el.

Folyó évi november hóban tagsági díjat fizettek:

a) *Pártoló tagok:*

	kor.		kor.
Aufrecht és Goldschmied, Bpest ...	10.—	Izr. nőegylet, Szarvas ...	10.—
Izr. hitk. N.-Szt.-Miklós ...	10.—	Kohn Arnold, Bpest ...	10.—

b) *Rendes tagok:*

	hátr. f. é. korona.		hátr. f. é. korona.
Anhaltzer Jakab, N.-Szt.-Miklós	— 8.—	Blumschein Lipót, Esztergom ...	— 8.—
Balla Bernát, Bpest ...	8 —.—	Braunberg Manó, Zsolna ...	— 4.—
Bálint Dezső M.-Soók ...	8 —.—	Bródy Ármin, Pomáz... ..	— 8.—
Bleyer Izsák, Miskolcz ...	— 8.—	Buchsbaum Jakab, Kismárton...	4 —.—

	hátr. f. é. korona			hátr. f. é. korona	
Büchler Hugó, Miskolcz	2	—	Pauker Lipót, N.-Szt.-Miklós	—	8.—
Csajági Béla Bpst	4	—	Reif Jakab, Bpest	—	8.—
Engel Adolf, Bpest	—	8.—	Reisz Izsák, Bpest	—	4.—
Friedländer József, Buj	—	8.—	Salamon Nátán, Bpest	—	8.—
Grósz Ignác, Nyék	—	8.—	Ságh Alajos, Szatmár	—	4.—
Győri Adolf, Bpest	—	8.—	Sipos Lipót, Szarvas	—	10 —
Herczka János, Bpest	6	2.—	Schusdek Sándor, N.-Bittse	—	8.—
Kacz Henrik, L.-Szt.-Miklós	—	8.—	Schön Dávid, Bpest	—	8.—
Kemény Simon, Hmvásárhely	4	4.—	Steiner Gyula, Luki	—	8.—
Kozma Jakab, Tasnád	2	2.—	Steiner Mór Tata	—	8.—
Kondor Ignác, Bpest	—	8.—	Szabó Adolf, Jászberény	—	4.—
Krausz Vilmos, Solt	—	4.—	Szirtes Zsigmond, Paks	—	8.—
Dr. Krausz Sámuel, Bpest	—	8.—	Szógyi Ignác, Ujpest	—	8.—
Lukács Adolf, Abauj-Szina	8	—	Takács Armin, Miava	—	8.—
Lőwy Sámuel, Derecske	—	8.—	Ujvári Adolf, Püspökladány	—	8.—
Dr. Málnai Mihály, Bpest	—	8.—	Vilheim József, Tata	8	4.—
Mendl Lajos, Bpest	—	8.—	Weisz Zsigmond, Trsztena	—	6.—
Ózer Zsigmond, Bpest	—	8.—	Weiszberger Fülöp, Cservenka	—	8.—
Pártos Samu, Zombor	—	8.—	Wurmfeld Ignác, Körmend	—	8.—

Bárca-gyűjtés.

Bródy Ármin, Pomáz... kor. fill. 1.—

Gyűjtés az árva-alapra.

Blumschein Lipót, Esztergom, gyűjtése... kor. fill. 6.—

Adomány:

Mendl Lajos, tanár, Bpest... kor. fill. 25.—
Budapest, 1901. nov. hó 25-én.

Győri Adolf
pénztáros.

Hírek iskoláink életéből.

Napközi otthon az iskolában. A pesti izr. hitközségi elemi és polg. fuiskolában november 11-én új, utánczásra méltó intézmény nyílt meg, mely tudunkkal hazánkban az első a maga nemében: *Napközi otthon* az oly szegénysorsu polgári iskolai tanulók részére, a kik szűk lakásviszonyaik és egyéb családi és anyagi okoknál fogva a szülei házban napközben vagy épen nem, vagy csak felügyelet nélkül tartózkodhatnak és így annál kevésbé végezhetik házi feladataikat úgy, ahogy azt az iskola tőlük megköveteli.

Egyelőre 72 tanuló élvezi ez intézmény jótéteményét hetenkint háromszor és pedig hétfőn, szerdán és pénteken mindig $\frac{1}{4}3$ -tól $\frac{1}{2}6$ -ig.*) Az intézmény létesítése Stern Ábrahám igazgatónak érdeme, melylyel ismét jó szívét és fenkölt gondolkodását bizonyította be.

A fiuknak az iskola helyiségeiben való időzése csak megfelelő felügyelet alatt lehet üdvös és csak akkor érzik magukat úgy, mintha otthon volnának, ha tetszésük szerint tölthetik az időt, a mi paedagógiailag is helyes, különben megszűnt az otthon lenni. Otthon a gyermek dolgozik, ha tetszik, és játszik, ha kedve telik benne; ha pedig megéhezik, enni kér. Ha mindez megvan, akkor meg társaságot keres.

Ezeket szem előtt tartva, nem csekély feladat volt, egy valóban minden tekintetben megfelelő otthont teremteni. Hogy ez az intézmény miképen felel meg céljának, arról egy rövid látogatás fog bennünket felvilágosítani. Mit

*) A többi délutánokon rendes tanítás van.

láttunk ott? Egy csoport fiu félrevonul a tantermekbe és dolgozik iskolai feladatain, vagy rajzol és fest a rajzteremben, egy másik a meleg folyosón fel és alá járkal és tanulja a leckét, anélkül, hogy a felügyelő tanító ezt tőlük követelné. Sokan olvasással vagy társasjátékkal töltik az idejüket.

De mikor aztán az ozsonna idő megérkezett és a tanító tejet mér és zsemlyét osztogat, örömtől sugárzik arcuk; nagy hévvel költik el az ozsonnát és utána folyik a játék tovább, vig kedélylyel.

Mindez pénzbe kerül, a felügyelet, a játék, az ozsonna, és ezt a pénzt is gyűjtések révén az igazgató teremtette elő, úgy, hogy a hitközség pénztárát igénybe sem vette. Legyen jutalma az a boldog tudat, hogy annyi gyermeknek ifjú kedélyét megóvta az utca káros hatásától, megóvta a nyomor okozta elzülléstől.

Hajnal Jakab.

Erzsébet gyászünnepélyek. Nov. 19-én országszerte minden iskolában gyászünnepélyt tartottak, hogy az ország ifjúságában ébren tartsák a boldog emlékezetű Erzsébet királynőnk iránti kegyeletet.

A pesti izr. hitközségi elemi és polg. fiúiskolában is méltósággal folyt le a gyászünnepély. Dr. Braun Salamon tartotta a beszédet oly ügyesen, oly talpraesetten, hogy kartársainknak szolgálatot vélünk tenni, midőn azt itt szószerint közöljük:

„Gyermekeim, ifjak figyeljete, mesét mondok, igazat Erzsébetnek életéről, Erzsébetnek haláláról.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy királyleány. Messze-messze idegenben, távol tőlünk kis hazánktól, ahol nyelvünk meg sem értik, ott született szép vidéken, bajoroknak országában, bajor herceg szép leánya.

Fülemile édes hangja, szálás erdő susogása, forrás, csermely bugyogása, gyermekéve édes dala. Erdőn, mezőn ott futkosott, tarka virág, tarka lepke, piros rózsa, kék ibolya szíve vágya, azt szerette.

Madár dala altatója, madár dala ébresztője, gyors futású őzikéje, zöld erdőnek mókuskája, gyermekora játszótársa.

Futva futnak napok, évek, nőttön-nőtt a picziny gyermek, lánynya serdült kis Erzsébet, hetedhét országnak szépe, szerelem a pillantása, szava édes kacagása, kicsiny szíve, nagy jósága.

Hercegek és királyfiak jönnek-mennek, szép kezéért vetélkednek, versenyeznek mindhiába.

Magyaroknak jó királya elviszi a hazájába, hozzánk kerül; megismerjük, megszeretjük, megtanulja édes nyelvünk, megszereti hegyünk-vizünk, megszereti bátor népét; dalainknak zokogása, évszázadok szenvedése belopódzik a szívébe.

Szíve szólal virradóra, megvirrad a magyar égen, hosszú, sötét éjszakának vége biborpiros hajnal, hús esztendő, hosszú bánat, enyhítgeti a fájdalmat és a király szép hitvese, magyaroknak őrangyala megoldja a bilincsünket, közbenjár ő miérettünk, mosolyára szün a harag, feledjük a nagy fájdalmat és a király felkent fején újra István koronája.

Országunknak szabadsága, hazánk ősi alkotmánya régi fényét visszkapja. Ott vonul a díszes menet, ifjú királyt koronáznak, oldalán a királyné, őt dicséri költő szava, érte rajong gyermek, ifjú, nevét áldja minden honfi.

Minden évnek mai napján hálás szívünk koszoruját, mint szülőjének nevenapján elvittük mi ő elébe. De haj! vége a mi örömünknek, meghalt a mi szemünk fénye, messze földön elragadta idegennek sújtó keze; vére omlott hideg köre, három éve de sirattuk, de siratjuk őt még ma is, siratni is fogjuk mindig életünknek elfogytaig. Sokat vesztett a magyar nemzet, méltán gyászol ő érette, királyunknak e szavai fokozták a fájdalmunkat.

Tetemei ott pihennek fejedelmek sírboltjában, magyar szívben él a lelke, a míg magyar szív csak dobog. Ott mesélnek Erzsébetről pásztortűzek lángja mellett a nagy alföld rónaságán; kicsiny kunyhók tűzhelyénél hosszú téli éjszakákon havasfödte bércek ormán; a hol édes dalba olvad magyar szónak a zengése és hő imára fakad érző kebelnek fohásza, mindenütt áldott a neve.

Ti pedig gyermekeim, példáján ím tanuljátok, hogy e hazát szeressétek, annak minden egyes hantját, annak minden kicsiny rögét, annak minden egyes fiát.

Emlékét tiszlelitek, ha e hazát szeretitek, valóra vál a költő szava, hogy balsors a kit régen tép, hozz reá víg esztendőt, megbűnhődte már e nép a múltat és jövődöt. Isten áldd meg a magyart!“

Ugyan e hitközség elemi és polgári leányiskolájában is gyönyörűen folyt le a gyászünnepély. Halász Nátán igazgató tartotta a gyászbeszédet, meghatva a figyelő leánysereget. Az ünnepély programjának többi pontjai szavalatok és énekek voltak. Ez intézetben áldásosan működik egy Erzsébet királyné nevét viselő kör is, melyet Halász igazgató alapított és mely a jobbmódu tanulók adomány-filléreit gyűjti évről-évre, hogy abból a szegény gyermekeket segítse. E kör látja el azon gyermekeket iskolakönyvekkel, író- és rajzszerekkel, kiknek a hitközségnek e célra adott összegéből nem jutott; de más esetekben és más módon is segíti a szegény gyermekeket, sőt a vizsgák alkalmából jutalomkönyvekkel tünteti ki a jó tanulókat. Fennállása óta ez áldásos működésű kör már tekintélyes összeget fordított a fentebbi célokra.

Nyugdíjazás. Hahn Dávid tagtársunk, a pozsonyi orth. izr. iskola volt igazgató-tanítója, 37 évi becsületes és derék munkával töltött szolgálat után f. é. szeptember 1.-én nyugdíjba ment. Úgy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, mint Pozsonymegye érdemes tanfelügyelője, Plachy Bertalan és derék hitközsége előljárósága is, kartársunknak elismerésüket fejezték ki. Üdvözljük a nyugdíjazottat e kitüntetéshez és kívánjuk, hogy jól megérdemelt nyugalmát ép testi és lelki erőben még sokáig élvezze. — A nyugdíjazást elrendelő miniszteri leirat a pozsonyi orth. izr. iskola speciális helyze ténél fogva érdekes, ezért szóról-szóra közöljük itt:

Magy. kir. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter. 49.676. sz. Hahn David Simon pozsonyi munkaképtelen orth. izr. tanító részére egyezerkettőszázhusz (1220) korona évi rendes nyugdíjat engedélyezvén, a pozsonyi kir. adóhivatalt utasítottam, hogy ezen összeget nevezettnek kellően bélyegelt s az illető közs. előljáróság által láttamozott s a tanítói pályáról történt lelépését igazoló záradékkal ellátott nyugtájára 1901. évi szeptember hó 1.-től előleges havi részletekben rendszeren fizesse ki s miután segélypénzre jogosult neje van, az 1875. XXXII. t. c. 28. § 3. pontja értelmében mint egyszersmindenkorra eső járulékot ezen most utalványozott 1220 koronának 2⁰/₀-át, azaz 24 kor. 40 fillért ezen nyugdíj összegéből vonja le s úgy ezen összeget, valamint az idézett t. c. 28. § 4-ik pontja értelmében a jelen nyugdíjazás alkalmából a pozsonyi orth. izr. hitközségtől szintén egyszersmindenkorra eső járulék gyanánt beszedendő 20 koronát is a jelzett alap naplójában tegye bevételbe. Miről a tanfelügyelőséget f. évi július hó 11.-én 2217. sz. a. kelt jelentésére hivatkozálag a nevezett tanítóra vonatkozó okmányok visszazárása mellett további eljárás végett azzal értesítem, hogy miután a szóban forgó tanítót, tekintetbe véve 37 évet meghaladó szolgálatát az 1891. évi 43. t. c. 14. §-ával további érvényükben meghagyott régebbi kormányrendeletek, nevezetesen az 1793. évi február hó 12.-én kiadott Ratio Educationis publ. 290. §-a és az 1845. évi 25.229. helyt. tan. sz. a. kiadott tanodai szabályzat értelmében 1480 korona tisztán tanítói jövedelmének teljes összegével felérő nyugdíj illeti meg, a melynek az orsz. tanítói nyugdíj- és gyámalapból engedélyezett összegben felüli részét az idézett t. c. értelmében 1870. év előtti szolgálatai alapján az iskolafentartó tartozik kiegészíteni, ennél fogva a Pozsony sz. kir. város közig. bizottságát felhívtam, hogy az orsz. tanítói nyugdíjalapból egyidejűleg folyósított 1220 koronán felül a pozsonyi orth. izr. hitközség terhére nyugdíjhányad fejében évi 260 korona megállapított összegnek az 1901. szeptember hó 1.-től leendő pontos kiszolgáltatása iránt intézkedjék. Végül megbízom a tanfelügyelőséget, hogy szóban forgó tanítónak a népnevelés terén eltöltött hosszas szolgálataért elismerésemet fejezze ki. Bpest, 1901. aug. 14. A miniszter meghagyásából *Gömöri Oszkár* s. k. miniszteri tanácsos.

A pesti izr. hitközség oktatásügyének tanszemélyzeti, órarendi statisztikai és iskolaszéki értesítője az 1901—1902. iskolai évre. Közli *Dr. Munkácsi Bernát*, a pesti izr. hitközség tanfelügyelője.

Gondos és körültekintő összeállításban közli a pesti izr. hitközség tudós tanfelügyelője 5 nyomtatott íven, hogy mikép gondozza a pesti izr. nagy hitközség a főváros balpartján lakó hitfeleink gyermekeinek vallásos nevelését. A különböző tanintézetekbe járó 23098 tanuló rendszeres vallásoktatásáról gondoskodik, mely számban befoglaltatik a hitközségi iskolákba járó 1771 növendék is. Intenzivebb héber tanításban részesül még a héber iskolákba járó 480 és a talmudthóra 133 növendéke, mely két intézetet az idén 165 növendékkal több látogatja, mint az elmúlt évben. A tanulók összes létszáma ezen tanévben 1167-tel gyarapodott. 53 rendes és 52 óraadó alkalmazott névsorát is közli az Értesítő, akiknek órabeosztását is ismerteti. A különböző szempontból összeállított statisztikai kimutatás érdekes és tanulságos képét nyújtja a nagy szervezetnek, melylyel a pesti izr. hitközség az oktatásügyet ellátja.

Phonomimika. A pesti izr. hitközségi elemi fiiskolában ez iskolai év elején az első osztályban, Stern igazgató ajánlatára és a konferenzia határozata alapján kísérletet tettek a phonomimikával és bámulatos eredményt értek el vele. Most november végén már az egész osztály kivétel nélkül olvas. Az új módszer gyakorlati elsajátítására pedig a tantestület tagjai sűrűn járnak be az első osztályba.

Nagy-Kanizsa. A mint a „Nemzeti Iskolában“ olvassuk, a nagykanizsai izr. hitközség iskolai szakosztálya a hitközség által fenntartott polgári iskola feloszlatását javasolja, mert ez az intézet évek óta a hitközségnek 7000 korona deficitet okozott és a tanulók száma pedig évről-évre apad. Nem először halljuk e hirt, bár nem oly határozott formában. A mennyire azonban mi ismerjük a viszonyokat, azt hisszük, hogy a hitközség, iskolája fennállását biztosítaná, ha annak felekezeti jellegére és az intenzív vallásoktatásra több súlyt fektetne. Akkor ez iskolának is volna létjogosultsága és inkább prosperálhatna az ottani városi polgári iskola konkurenciája dacára.

Győr. A győri tantestület a hitközségi hivatalnoki karral együtt és a hitközségi elöljárók december hó 1-én jubileumot rendeznek *dr. Pfeiffer Fülöp* hitközségi elnök tiszteletére, ki e minőségben már 10 év óta, mint iskolaszéki tag pedig 25 év óta szerez magának elévülhetetlen érdemeket a győri hitközség intézményei körül. A jubiláló hitközségi elnököt, ki egyesületünk tiszteletbeli és alapító tagja, e helyütt is melegen üdvözljük.

Megajándékozott tanítótestület. Jánosi Engel Adolf bécsi nagyiparos, 82-ik születésnapja alkalmából egy 200 korona névértékű, de 250 koronát érő 3%-os földhitelintézeti sorsjegyet küldött Perls Ármin dr. pécsi főrabbinak azzal, hogy ezen sorsjegy egyenlő részekben, az ő és a pécsi izr. hitközségi iskola férfi-tanítóinak tulajdonát képezze. Egyszersmind kijelentette, hogy amíg él, évről-évre hasonló ajándékot küld a hitközség tanügyével foglalkozó férfiaknak.

Tiszapolgár. A tiszapolgári hitközség küldöttsége járt e hónapban a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter urnál, hogy subventiót kérjen izr. felekezeti iskolájuk számára. A miniszter ur kérésük teljesítését megígérte.

Trencsén. Bold. Fried József helyére a trencsényi hitközség Friedländer Rafael, volt nagy-szombati orth. izr. tanítót választotta meg.

Gyoma. A megüresedett tanítói állásra a gyomai hitközség Frankl Miksát, egyesületünk rendes tagját, volt feketehegyi tanítót választotta meg.

VEGYESEK.

Figyelmeztetés. Egyesületünk tisztelt tagjait arra kérjük, hogy az esedékes tagsági díjakat a f. év végeig annál biztosabban beküldeni sziveskedjenek, minthogy ellenkező esetben kénytelenek volnánk nevüket a január havában kiadandó névsorból mellőzni.

Diszokmány átadása. Folyó hó 10 én adta át egyesületünknek küldöttsége Löwy Mór, nagytétényi földbirtokosnak, a legutóbbi közgyűlés alkalmával megválasztott egyik tiszteletbeli tagunknak, az erről szóló díszesen kiállított okmányt. A küldöttséget, melyben Mendl Lajos, Ózer Zsigmond, Győri Adolf, Hajnal Jakab, Révai Miksa, Pfeiffer Ignác és Salamon Nátán vettek részt, Csukási Fülöp, egyesületünknek alelnöke vezette. Lelkes szavakkal ecsetelte a szónok Löwy Mór azon páratlan tettét, hogy szentírás és szent nyelvünk tanulásával alaposan foglalkozó középiskolai tanulók megjutalmazására 100.000 koronás alapítványt tett, melynek kamataiból évenként 10 tanuló 400—400 koronás ösztöndíjjal lesz kitüntetve. E fejedelmi adományával nemes példát mutatott hitfeleinknek, hogy miként lehet felekezeti tanügyünket ápolni és szent nyelvünk művelését hathatósan előmozdítani, Ezzel nemcsak felekezetünket kötelezte nagy hálára, hanem elévülhetetlen érdemet szerzett a hazai zsidó tanítóság előtt, mert táborába szegődött azon gárdának, mely zsidó tanítói munkásságánál fogva egész életét ezen szent cél szolgálatára szenteli. Ezért tüntette ki Löwy Mórt az országos izr. tanítóság a rendelkezésére álló legnagyobb elismerés jelével: a tiszteletbeli tagsággal. Löwy Mór patriarchalis alak, az igazi magyar zsidónak típusát tünteti fel, mely bár a hagyományos hitélet emlőin nevelkedett, nem zárkózik el a kultura követelte világi ismeretek elől, de szentül meg van győződve arról, hogy a zsidóság egyik létfeltétele a szentírás, szent nyelvünk és irodalmunk alapos ismeretében gyökeredzik. Meghatottan válaszol a szónok beszédére és e válaszában annyi meleg zsidó érzést árul el, hogy a küldöttség tagjai lelkes éljenzésbe törtek ki a szép beszédre. A tanítóság igaz tisztelőjének és barátjának mondja magát, mély becsülésre volt tanítójának emléke inti őt, melyet ő mind e mai napig kegyelettel őriz. A küldöttség azon benyomással távozott, hogy Löwy Mór a legnagyobb mértékben rászolgált a tiszteletbeli tagságra, és egyesületünknek mindenkor díszére fog válni. P. I.

Dr. Axaméthy Lajos. Ő Felsege a király, méltóságos Axaméthy Lajos dr. miniszteri tanácsos urnak a Ferenc József-lovagrend középkeresztjét adományozta. Nagyrabecsülést ért ezáltal e magas kitüntetés, ki úgy érdemei, mint emberi erényei által mindenkinek tiszteletét és nagybecsülését vívta ki. Axaméthy dr. egyesületünknek és az izraelita felekezeti ügynek mindenkor jóakarója volt. A zsidó tanítóság ezért hálás szívvvel melegen üdvözli a méltóságos urat, jól megérdemelt kitüntetése alkalmából.

Uj leányárvaház. A pesti izr. nőegylet a Jókai-uton gyönyörű új leányárvaházat épített, melyben az eddig két árvaházban elhelyezett leányok találnak otthont. Az új épület felavatása november hó 24-én, d. e. 11 órakor volt a hitközségi előljáróság és díszes, nagy közönség jelenlétében. A kormányt Széll Kálmán miniszterelnök, Wlassics Gyula miniszter és Zsilinszky Mihály államtitkár képviselte, a fővárost pedig Halmos János polgármester. A felavató ünnepély méltóan folyt le és a megjelentek aztán csodálattal szemlélték a páratlan berendezésű, szép nagy épületet. Az intézet 160 gyermekre készült, jelenleg 120 van benne elhelyezve. Az intézetben 6 osztályu elemi leányiskola is van. Az árvaház 600 ezer koronába került, melyből 230 ezer korona bold. Hirsch Klára bárónő alapítványa volt. A felavatási ünnepélyen egyesületünket Győri Adolf, elnökségünk érdemes tagja, képviselte.

Dr. Mezey Ferenc. Az izraelita községkerületi elnökök legutóbb tartott gyűlésén az országos izraelita iroda titkárává dr. Mezey Ferencet, a pesti chevra kadisa érdemes titkárát választotta. Szerencsésebb választást nem is képzelhetünk, mert odaillőbb embert és derekabb munkaerőt keresve sem lehetne találni. Szívből üdvözljük Mezey Ferenc drt. e kitüntetés alkalmából és őszintén megvalljuk, hogy működéséhez nagy reményeket fűzünk. Tudjuk, hogy benne a zsidó tanítóság mindenkor hathatós támogatót és igaz barátot fog találni. Uj munkakörében ugyan kötelessége figyelmét felekezeti minden ügyére fordítani, de bizton reméljük, hogy munkásságának hasznát első sorban a felekezeti tanügy fogja látni.

Szepes-Igló. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur a szepes-iglói állami polgári iskola gondnokságának tagjává kinevezte Löwy Mór igazgatót, egyesületünk érdemes és nagyrabecsült választmányi tagját és Feigenbaum József szepes-iglói lakost, egyesületünk tiszteletbeli tagját, ki gazdag alapítvánnyal biztosította, mint tudjuk, az ottani izr. elemi iskola fennállását. Örömmel regisztráljuk a kinevezést és szívből üdvözljük ez alkalomból egyesületünknek e két illusztris tagját.

Köszönetnyilvánítás. Következő sorok közlésére kértek fel bennünket: „Azon t. tantestületek, collegák és velünk érző tisztelők, kik bold. Fried József kartársunk elhúnyta alkalmából részvétnyilvánításukkal áldoztak a kegyeletnek és enyhítették fájdalmunkat, fogadják ez uton köszönetünket. A tantestület nevében Munk Béla, trencsényi iskolai igazgató.“

Hymen. Fiatal kartársunk, Erős Jenő, székesfővárosi tanító, eljegyezte Kiss Jolán kisasszonyt, székesfővárosi tanítónőt. Gratulálunk. — Schwarcz Márkus váci tanító fia, Móric, november hó 12-én esküdött örök hűséget a Bécs melletti Badenben Trebitsch Irmá kisasszonynak. — Róna Lipót tagtársunk, a pesti izr. fiúarvaház tanítója, december hó 1-én tartja esküvőjét Krausz Antónia kisasszonnyal. A fiatal párokat és az örömszülőket üdvözljük.

Az országos magyar közalap nagy bizottsága, ugyszintén az izraelita kerületi elnökök november havában gyűlést tartottak, melyen több, bennünket is érdeklő ügy került szőnyegre; az utóbbi ülésen az izraeliták országos irodájának jelentése is terjesztetett elő. A két ülésről, ugyszintén az azokon hozott fontos és üdvös határozatokról lapunk jövő számában fogunk kimerítően referálni.

A nulla eredetéről. Franciaországban a méterrendszer százéves fennállásának jubileuma alkalmából Jules Michel, ez ismert nevű tudós érdekesen nyilatkozott a nulla eredetéről, amelynek használata korántsem oly régi, mint az ember hinné. A méterrendszer gyors elterjedését kétségkívül a tizes-számrendszer mozdította elő. De hát akkor hogy lehet az, hogy a régi kor tudósai ezt meg nem értették, s nem használták? A régiek épp oly jól ismerték a tizes számolást, mint mi, csak hogy nem tudták gyakorlatilag is alkalmazni, mivel a nulla ismeretlen fogalom volt előttük. Bármily csodálatos is ez előttünk, akik hozzá vagyunk szokva ahoz, hogy a nulla számsorunk egyik legfontosabb alkatrészének tekintsük, mégis — bebizonyított dolog — a nulla újabbkori találmány. Szükséges volt a hindu filozófus szellemnek, a kínai kereskedő hajlamának gyámolítására egy olyan szám, amely a semmit, a nem létezőt jelentse. Mindkét népnél a hatodik században találunk egy kerek jel említését, mint a tizes számsor egy tagját. Innen került aztán hozzánk az arabok közvetítése által a 11., vagy 12-ik században. Magától értetődik tehát, hogy ez előtt az idő előtt nem szerepelhetett a tizes rendszer, és semmi okunk sincs csodálkozni, hogy századok teltek el addig, míg fölismerték e rendszer előnyeit s föltalálták az azon alapuló méterrendszert. 1670-ben egy híres asztronomus, Mauton lyoni csillagvizsgáló fejtette ki a tizes számrendszer megbecsülhetetlen előnyeit, amelyet azóta az egész művelt világ elfogadott, a 18-ik század végén pedig a tizes számoláson alapuló méter-, kilogrammszámrendszer kezdte meg a harcot a régi mértékekkel.

Beküldetett. „Magyar Diák-Naptár“ a címe annak a kis zsebkönyvecskének, mely úgy külső megjelenése, mint belső tartalmánál fogva, valóban érdemes az átlapozásra. A naptárhoz a *közoktatásügyi miniszter önmaga írt ajánlatot*, amely szerint a „Magyar Diák-Naptár“ nélkülözhetetlen barátja, tanácsadója, istápolója a középiskolai diákoknak. A Vathy István hirlapíró által ügyesen szerkesztett naptár ára füzve 50 fillér, kötve 1 korona.

Szerkesztői üzenetek.

Vitt József, *Sárospatak*. Hát bizony a „nyomda réme“ csunyan bánt el az ön cikkével; de azt hisszük, felesleges a hibákat utólag helyreigazítani, megtette azt ugyanis minden figyelmes olvasó. A jó színész sem javítja ki hibáját, ha egyszer elbicsaklott a nyelve; hiszen a korrekturával még azokat is figyelmeztetné a tett hibára, kik pedig azt észre sem vették.

Az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület“ kiadványai:

A) Saját kiadványok.

	kor. fill.
Müller Adolf, Magyar ABCés olvasókönyv	—40
Herzog Emil, Német ABCés olvasókönyv	—40
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve	—64
Radó, Magyar olvasókönyv	—64
Hoffmann, Magyar nyelvtan	—30
Mendl, Német olvasókönyv	—64
„ Deutsches Sprachbuch I. rész	—40
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyar ajku népiskolák számára I. rész kötve	—60
Mózes I. könyve, magyar fordítással, bekötve	—80
Barna, Magyar olvasókönyv	—72
Radó, Magyar olvasókönyv	—72
Hoffmann M., Magyar nyelvtan	—40
Mendl, Németolvasókönyv	—72
„ Deutsches Sprachbuch II. rész	—50
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára, II. rész kötve	—72
Barna, Magyar olvasókönyv, bekötve	—90
Radó, Magyar olvasókönyv	—90
Hoffmann, Magyar nyelvtan	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	—90
„ Deutsches Sprachbuch bekötve	—72
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára II. rész bekötve	—72
Radó, Magyar olvasókönyv	1.30
Mendl, Deutsches Lesebuch bekötve	1.30
Mózes öt könyve, bekötve, kötetenkint 80 fillér, mind az öt rész egy kötetben	4.—
Imakönyv, bekötve	—80

D) Engedélyezett kiadványok.

Müller Adolf, Héber ABC és olvasókönyv bekötve	—40
Schütz Manó, Első héber hangoztató és olvasókönyv	—40
Imakönyv, Deutsch Henrik fordításával bekötve	—80
„ „ „ „ diszesebben bekötve	1—
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára II. füzet	—60
Mózes öt könyve, Füredi és Stern magyar fordításával, kötetenkint	—40

Megrendelhetők az egyesület bizományosánál:

Singer és Wolfner Andrassy-ut 10.